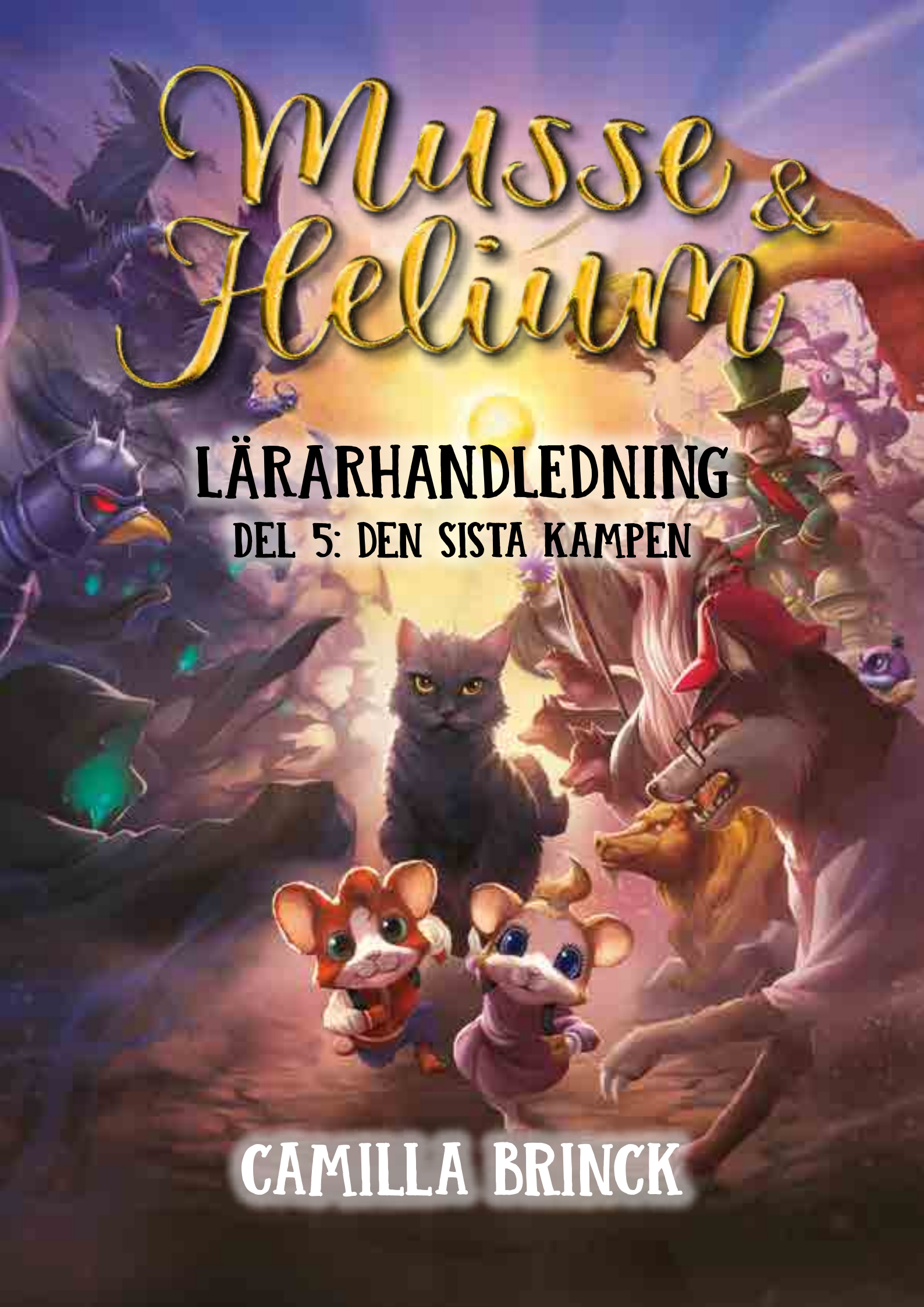
Musse & Helium
LÄRARHANDLEDNING
DEL 5: DEN SISTA KAMPEN
CAMILLA BRINCK

FRÅN CAMILLA

Jag har en dröm om att skapa en lite bättre värld. En värld där vi människor bryr oss mer om varandra. En värld där vi värdesätter egenskaper och handlingar som hjälpsamhet, respekt, godhet, generositet, mod, uppskattning, förståelse för varandra och civilkurage. Civilkurage kanske låter som ett krångligt ord, men det handlar om att våga stå upp för det man tror på, och att stå upp för andra – som att säga ifrån när någon blir mobbad. För mig är detta grundstenar hos en god människa.

Om vi anstränger oss för att vara goda varje dag, kommer vår värld att bli en bli bättre, vackrare och mer kärleksfull plats att leva på.

Det fina är att du och jag kan vara med och påverka, genom att själva försöka vara den bästa människan vi kan vara. Det betyder inte att du ska slå knut på dig själv för att göra andra lyckliga och glömma bort dig själv. Utan när du mår bra, då kan du också hjälpa andra.

Men ibland när man mår dåligt, så kan det faktiskt kännas skönt att släppa fokuset på sitt eget problem för ett tag och vara ett stöd för någon annan. Hjälper du någon så får du kärlek och styrka tillbaka.

Musse och Helium jobbar dagligen med att försöka vara så goda möss som de bara kan. Ibland går det bra och ibland mindre bra, precis som för oss alla. Det handlar inte om att vara perfekt, det handlar om att göra så gott man kan.

Så nu till en hemlighet. Den här boken innehåller många hemliga och bra budskap, där du som läser kommer att få tänka efter vad du tycker är rätt och fel, känna efter vad du känner och hur du skulle ha agerat i olika situationer. Du kommer alltså inte bara dras med in i en magisk och spännande sagovärld – du kommer samtidigt få lära dig saker utan att du ens tänker på det, som självkänsla, mod, hjälpsamhet, kreativitet och att lita på sin magkänsla – för att bara nämna några saker.

Musse och Helium vill dig allt väl och delar mer än gärna med sig av sina misstag och tankar för att du ska kunna lära dig av dem. En av de viktigaste sakerna som de har lärt sig och önskar att du ska ta med dig är: Om du mår dåligt över något, prata med någon om det. Det känns alltid bättre då, och det finns hjälp att få. Tillsammans är vi starka och du är fantastisk. Kom alltid ihåg det!

/ Camilla Brinck







INNEHÅLL

FRÅN CAMILLA.....2
INTRODUKTION.....5
ÅTERBLICK.....5
TEMA.....5
BILDSPEL.....5
LJUDBOK.....6
VÄRDEGRUNDSARBETE.....8
SVENSKA.....14–22
HÖGLÄSNING, OLIKA SÄTT ATT LÄSA,
LÄSFÖRSTÅELSE OCH LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

INTRODUKTION

DEN SISTA KAMPEN passar utmärkt att ha som grund och utgångspunkt i värdegrundsarbete.
I den här handledningen hittar du konkreta övningar och diskussionsfrågor som knyter an till elevernas vardag med utgångspunkt i berättelsen. Här finns övningar och lekar som inspirerar vid arbetet med värdegrundsfrågor, som tränar vi- och gruppkänsla, samarbete, empati och trygghet i arbetet mot utanförskap och mobbing.

Handledningen innehåller också olika uppgifter och tips i ämnet svenska: hur och när du ska högläsa, olika sätt att låta eleverna träna läsning och samt övningar som ska hjälpa dig att få dina elever att utveckla sin ***läsförståelse***, och därmed sin ***läslust***, genom att arbeta med ***ordförståelse***, träna på att använda ***läsförståelse-strategier*** och att göra ***textkopplingar***.

ÅTERBLICK

Börja med att repetera vad som hände i de tidigare böckerna *Mysteriet med hålet i väggen*, *Jakten på Guldosten*, *Äventyret i Lindrizia* och *I Duvjägarnas klor*.
Musse och Helium är två små syskonmöss som bor hemma hos människan Camilla. En dag hittar mössen ett hål i väggen, det leder dem till Djurriket. Där får Musse och Helium veta att de egentligen är prins och prinsessa och deras föräldrar är de mystiskt försvunna kungen och drottningen.

Musses och Heliums uppdrag är att rädda invånarna i Djurriket från de onda Duvjägarna. För att lyckas med det måste de hitta Guldosten. Musse och Helium följer sina föräldrars spår, men det visar sig inte vara det lättaste. Hela tiden möter de nya faror och onda varelser. Men de får också nya vänner som hjälper dem, som varulven Ta-Ta, grislejonet Charlie och gamen Tant Gamelina. När vi lämnade Musse och Helium satt de och deras vän katten Sigge inlåsta i en mörk, fuktig kälare i Duvjägarnästet. I **DEN SISTA KAMPEN** fortsätter de sitt uppdrag med att att hitta både Guldosten och sina föräldrar och rädda sitt kungarike från de onda duvjägarna.

TEMA

Teman i berättelsen är inte bara spännande äventyr utan också vänskap, godhet/ondska, samarbete, nyfikenhet, rätt och fel, självförtroende, att våga gå sin egen väg och göra det man tror på, att göra skillnad.

BILDSPEL

Ladda ner bildspelet med alla bilder i PDF-format till högläsning av boken eller till ljudboken:
www.musseochhelium.se/for-pedagoger/



LJUDBOK

Handledningen är framtagen för boken **DEN SISTA KAMPEN**. Men det finns också en unik ljudboksserie på de fem första delarna att arbeta med. Ljudboken **MUSSE & HELIUM DEL 5: DEN SISTA KAMPEN** är ett 90 minuter långt äventyr med 20 stycken olika karaktärer/röster. Med hjälp av ljudeffekter och specialskriven filmmusik lyfts både känslan och spänningen till en helt ny nivå. Precis som en film fast utan bild, så att barnen själva får använda och utveckla sin fantasi.

Det gör det möjligt att arbeta med Musse & Helium på en mängd olika sätt, t.ex:

- Börja med att lyssna på ljudboken. Eleverna får själva fantisera kring hur alla figurer och miljöer ser ut. Visualisera – måla, rita, skapa och berätta för varandra hur era inre bilder gestaltar sig. Diskutera hur spännande det är att man ser olika bilder, hur man tolkar röster och berättelser. Sedan blir det intressant att titta på bilderna i den tryckta boken och jämföra dem med elevernas versioner, här kommer ytterligare en tolkning: illustratörens.

- Lyssna på ljudboken samtidigt som ni tittar på bilderna i den tryckta boken, alternativt bildspelet.

- Börja med att läsa boken. När ni sedan lyssnar på ljudboken får berättelsen ytterligare dimensioner med fler detaljer, musik, ljudeffekter och den spännande dialogen. Ta det ytterligare ett steg och låt ljudboken vara grunden till en dramatisering där eleverna får skriva ner replikerna och sedan turas om att spela de olika rollerna. Hur låter de små mössen när eleverna tolkar dem? Kom ihåg – inget är rätt eller fel. Lägg till egna ljudeffekter.

Välj vilket alternativ som passar dig bäst.





VÄRDEGRUNDSARBETE



Enligt Lgr 22 är skolans mål att varje elev:

- Kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personlig erfarenhet.
- Respekterar andra människors egenvärde.
- Tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor.
- Kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.
- Visar respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Här följer några arbetssätt samt lekar och övningar som passar och inspirerar vid arbetet med värdegrundsfrågor. De tränar vi-känsla, gruppkänsla, samarbete, empati och trygghet och är till hjälp i arbetet mot utanförskap och mobbning. Tänk på att det viktiga i samarbetsövningar inte är vad den enskilde individen gör eller säger, det är samarbetet i gruppen som ska stå i fokus.



BOLLEN

Eleverna (här får man jobba med en lite mindre grupp) står i en öppen ring. I mitten av ringen ligger en stor boll. Alla ska röra bollen samtidigt, utan att röra varandra. Om eleverna klarar det kan man fortsätta med mindre bollar. Först en basketboll, sedan en handboll, en tennisboll, en pingisboll ...

BOLLMASSAGE

Vissa barn har svårt för närkontakt. Massage med en tennisboll kan då vara en variant. Dela in eleverna i par. En elev ligger på golvet, den andra rullar bollen över ryggen och benen.

KNUTEN

Eleverna står i en cirkel och blundar. Du ger en signal och då ska alla deltagare långsamt gå mot mitten. Där ska de ta tag i två olika händer (kanske behöver du hjälpa till lite) och det bildas en ”knut”. Sedan får eleverna öppna ögonen och försöka lösa upp knuten, utan att släppa händerna de håller i.

KEDJAN

Alla elever står på led och håller varandra i händerna. De två som står ytterst rör sig fritt och trasslar ihop kedjan: under ben, armar etc. Sedan ska deltagarna försöka lösa upp kedjan utan att de släpper varandras händer.

STOLEN

Eleverna står tätt på rad i en cirkel, så att de ser in i varandras bakhuvuden. Du ger en signal och då ska alla sätta sig i knät på kompisen som står bakom. Resultatet blir att alla sitter i knät på varandra.

KÄNSLOVÄGG

Prata om att en känsla kan ha olika ansikten och gör en känslovägg. Låt eleverna rita ansikten som visar olika känslor: glad, ledsen, trött, besviken, kär, arg, rädd ... Sätt sedan upp ansiktena på en stor vägg under rubriker med respektive känsla.

VECKANS UPPSKATTNING

Bestäm att varje måndag morgon, fredag eftermiddag eller vad som passar bäst i just er grupp ska ni ge varandra en uppskattning och komplimang. Du bestämmer ordningen och varierar den förstås olika veckor:
I alfabetisk ordning – Amir ger en uppskattning till Bea, Bea ger en uppskattning till Cecilia ...
I den ordning ni sitter i klassrummet. Etc.

TUSENFOTINGEN

Eleverna står på alla fyra i ett led. Varje deltagare tar tag i vristerna på den som hen har framför sig. Det långa ledet bildar en tusenfoting som med gemensamma krafter ska ta sig fram.

HETA STOLEN

Eleverna sitter i en ring och du ställer en fråga. De som tycker att svaret är ja ställer sig upp. Sedan sätter de sig igen. Och du ställer en ny fråga ...

Frågor:

Tycker du om att spela fotboll?
Tycker du om att titta på fotboll?
Är det bra att skolan börjar klockan åtta?
Kan du gå baklänges?
Tror du att man kan ändra en dålig känsla till en bra känsla genom att tänka på något man tycker om?
Gillar du att sova länge på morgonen?
Gillar du att gå upp tidigt?
Tycker du om att spela tv-spel?
Gillar du sushi?
Är rosa din älsklingsfärg?
Vill du att sommarlovet ska vara längre?
Efter ett antal frågor diskuterar ni tillsammans. I vad tyckte ni olika? Hur kommer det sig? Brydde du dig om vad de andra tyckte? Kan man ändra sig? Och vad är det då som gör att man ändrar sig?

DET HÄR ÄR JAG

Gör ”positiva planscher” där eleverna får rita och skriva om sig själva till de fasta rubrikerna:
Jag är bra på ...
Jag gillar att ...
Jag tycker om färgen ...
Jag tycker om årstiden ...
Min favoritlek är ...
Mitt favoritämne är ...
Min bästa leksak är ...
Etc.
Den här övningen går förstås att variera och blanda in även andra känslor.



KOMPISTRAPPA 1

Rita en trappa med tre steg. Trappan ska vara stor och synlig för alla i gruppen samtidigt (t. ex. på whiteboard-tavlan) med gott om plats att fylla i text i de olika trappstegen. Du skriver i förväg på varje trappsteg (nerifrån och upp) ”en dålig kompis”, ”en bra kompis” och ”en superkompis”. Trappan kan användas vid olika situationer där ni pratar om hur kompisar ska vara, hur man ska uppträda mot varandra och när ni diskuterar andra värde-grundsfrågor. Eleverna får genom detta sätta egna ord på vad som utmärker en dålig/bra kompis.
En annan typ av trappa är:

KOMPISTRAPPA 2

Här ritar du en trappa med fyra steg och skriver i varje trappsteg, nerifrån och upp:



I steg 1:
SLAGSMÅL, MOBBNING, KRÄNKNING
– Ta genast hjälp av en vuxen och prata tillsammans!

I steg 2:
NI RETAS OCH ÄR DUMMA
– Prata med en vuxen och red ut vad som hänt. Har någon missuppfattat något?



I steg 3:
OVÄNNER
– Prata tillsammans om varför. Ta hjälp av andra kompisar.

I steg 4:
KOMPISAR
– Vi är vänner och mår bra tillsammans!

LEKGRUPPER

Dela in eleverna i fasta lekgrupper ett par gånger i veckan. Här får nya elever, barn som annars är ensamma eller bara vill vara med sin bästis, möjlighet att lära känna varandra.

KLASSRÅD

- När ni diskuterar, låt den som har ordet hålla något i handen, det förtydligar vem som pratar och vem alla ska lyssna på.
- Klassråd är ett bra forum att prata om vilka regler som gäller – hur vi visar respekt, bryr oss om och hjälper varandra och samarbetar, säger förlåt, tackar varandra. Hur ska vi bete oss mot varandra på väg in och ut i klassrummet, på väg till matsalen och idrotten? Be eleverna ”fylla på”. Skriv ner och sätt upp i klassrummet.
- Språkbruk – vad gäller i den här klassen/skolan? Vad är ok? För vilka ord gäller nolltolerans?

HEMLIG BOK

Vissa saker kan vara jobbiga att prata om och eleverna vill inte säga det högt i klassen. Då kan en hemlig skriv- och ritbok vara ett bra komplement till t.ex. klassråden. Där får eleverna skriva, rita och berätta sådant de tycker är jobbigt i klassen/skolan och med kompisarna. Förtydliga att det bara är du som läser den här boken, och om eleven vill kan du också skriva ett svar.

HEMLIG KOMPIS

På måndagen utser du hemliga kompisar alternativt lottar. Tanken är att barnen ska vara extra schysta mot sina hemliga kompisar (utan att överdriva). Ge exempel på vad de kan göra: leka på rasten, fråga hen hur hen mår, ge ett leende. I slutet av veckan gissar eleverna vem deras hemliga kompis är. **Utvärdera gärna** – vad gjorde hen för att vara en extra bra kompis?

RASTAKTIVITETER

- Du utser rastkompisar – eleverna har samma rastkompis under en bestämd tid, förslagsvis en vecka.
- Låt eleverna turas om att välja rastaktivitet innan rasten. Aktiviteten ska inkludera alla, ingen ska behöva känna sig utanför. Alternativt har ni lekgrupper (gärna ihop med en annan klass) med 4–6 barn i varje grupp som tillsammans får välja en aktivitet. Förbered gärna genom att ha färdiga kort med bilder/text med lekar och spel som eleverna kan välja bland.
  Utvärdera tillsammans efter rasten. Hur kändes det? Fungerade det att välja aktivitet i gruppen? Var alla delaktiga i aktiviteten?

PRESENTERA EN KOMPIS

Sitt tillsammans i en ring. En av eleverna börjar och presenterar den som sitter till vänster, t.ex. ”Det här är min vän Max. Max är en bra vän för han retas aldrig” och lyfter kompisens hand lite i luften. Sedan är det nästa elevs tur, t.ex. ”Det här är min vän Mira. Hon är en bra vän för hon tröstar mig när jag är ledsen.” Fortsätt tills alla har presenterat varandra.

VÄLJ ETT ALTERNATIV – INGET ÄR RÄTT ELLER FEL

Berätta om en händelse eller läs upp ett påstående som har olika svar. Inget svar är rätt eller fel.
Det kan vara någon av läsförståelsefrågorna (bortom raderna), t.ex. ”Tillsammans är vi starka” säger Ta-Ta. Det finns också ett uttryck ”Ensam är stark”. Vad tycker du? När är man starkast –ihop med andra eller ensam? (s. 20).

De olika svarsalternativen kan vara:

1. Jag brukar tänka bra och fatta bäst beslut när jag är själv.
2. Jag gillar verkligen att samarbeta och fatta beslut tillsammans med andra.

Eleverna ska välja ett av svarsalternativen genom att ställa sig på en plats i rummet som är markerad/avsedd för det svaret. Sedan diskuterar ni vad skillnaden mellan de olika alternativen är och att inget är rätt eller fel utan bara olika sätt att se på saker.

I VILKEN ORDNING?

Alla elever ska ha en bindel för ögonen. Självklart tvingar man inte någon som tycker det är otäckt. Sedan ska barnen samarbeta och ställa sig i ordning. Det kan vara i alfabetisk ordning enligt förnamn eller efternamn. Passar bäst i halvklass.

SAMARBETA – BILDA EN MASK

Starta övningen med att eleverna går tillsammans i par, en fram och en bak. Den elev som går längst fram blundar, medan den bakre eleven ska styra eleven framför genom att klappa hen på axlarna. En klapp på höger axel betyder sväng till höger, en klapp på vänster axel betyder sväng till vänster, dubbelklapp på båda axlarna betyder: ta tag i personen framför dig. Eleven som går bakom försöker alltså styra den främre eleven mot ett annat par för att göra masken längre. När den som går längst fram har fått tag på ett annat par blir masken fyra personer lång. Nu får endast den elev som går allra längst bak titta och styra de tre andra eleverna som går framför. Till slut blir det en enda lång mask. Det här fungerar bäst på lite äldre elever.

BILDA MENINGAR

Klassen/gruppen står i en ring. En elev börjar och säger ett ord, det kan vara vad som helst. Sedan säger eleven bredvid ett ord och så går ni ett varv medsols. Du antecknar orden som eleverna säger och uppgiften är att bilda meningar tillsammans. Låt eleverna spåna fritt och säga vad de först tänker på. Det kan bli alldeles galna och ologiska meningar, men även små berättelser när alla hjälps åt. Ha gärna ett tema för orden.
Varför inte Musse & Helium?

DRAMATISERA/DRAMAÖVNINGAR

Dramatisera någon händelse från boken. Diskutera sedan hur det kunde ha sett annorlunda ut och dramatisera den nya händelsen. Jätteviktigt är förstås att inte välja något som kan bli för jobbigt eller känsligt för någon elev.

PEPPA VARANDRA OCH GE KOMPLIMANGER – ATT SE VARANDRAS POSITIVA SIDOR

- Eleverna står på rad. En elev går från barn till barn och säger något positivt, t.ex: Varför uppskattar jag just dig? Vad har du som är speciellt? Därefter ställer sig den eleven sist och sedan är det nästa elevs tur.
- Eleverna skriver något positivt om var och en av sina klasskamrater. Läs upp lapparna tillsammans.
- Skriv positiva och uppmuntrande ord på lappar. Laminera och sätt upp dem i klassrummet.
- Eleverna står i ring och kastar boll till varandra, den man kastar till ska man säga något snällt om.
- Eleverna sitter i en ring och kastar ett garnnystan till varandra, precis som i föregående punkt ska man säga något snällt om den man kastar till. Efter ett tag har det formats ett fint spindelnät av garnet.
  OBS – eleverna måste hela tiden hålla i tråden.
- Gör en gemensam tankekarta efter att ha pratat om positiva sidor hos varandra och skriv in alla de positiva orden.

I den tematiska handledningen *Må Bra-veckan* hittar du fler värdegrundsövningar.

Må bra-veckan är gratis och finns att ladda ner på:
www.musseochhelium.se/gratismaterial





SVENSKA

HÖGLÄSNING

Vikten av högläsning kan inte nog betonas. Genom att du som lärare regelbundet läser högt för dina elever, stöder du deras språkutveckling och ordförråd. Eleverna får också träna på att både koncentrera sig och att lyssna. Läs högt, diskutera och reflektera tillsammans!

Genom de gemensamma läsupplevelserna får eleverna verktyg som de sedan kan använda i det egna läsandet. Du visar även hur det låter när man läser en text med flyt, i rätt tempo, olika tonfall och inlevelse. Högläsningen ger utmärkta tillfällen till att modellera läsförståelsestrategier: ställa frågor kring innehållet, tolka budskap och göra förutsägelser.

Ett bra tips vid högläsning är att låta eleverna följa med i texten genom att följa texten med fingret (gäller förstås bara böcker där alla elever har tillgång till texten) alternativt med en penna för att kunna markera svåra ord eller uttryck de inte förstår.

Fundera också på syftet med högläsningen. Är det att eleverna ska vara aktiva, ställa frågor och diskutera eller syftar den till att få eleverna att varva ner och ha en lugn stund tillsammans?

OLIKA SÄTT ATT LÄSA

Låt eleverna träna på att läsa på olika sätt:
EKO-LÄSNING – eleverna läser efter en förläsare.
KÖRLÄSNING – eleverna läser högt tillsammans i kör.
NÄRLÄSNING – eleverna läser samma text flera gånger med fokus på att de ska förstå.
REPETERAD LÄSNING – eleverna läser samma textstycke flera gånger med fokus på inlevelse, tonfall och läsflyt.
PARLÄSNING – eleverna läser i par.
STAFETTLÄSNING – eleverna läser antingen i par eller så sitter man i grupper. En elev börjar och läser första meningen, den andra eleven fortsätter med nästa mening.
DRAMALÄSNING – eleverna läser och använder både kroppsspråk och rösten genom att använda olika tonfall och röstlägen.
ÖVERSIKTSLÄSNING – eleverna ska få en överblick över texten.
SÖKLÄSNING – eleverna ska hitta specifika detaljer i texten.



LÄSFÖRSTÅELSE

Exempel på läsförståelsestrategier kan vara att förutspå handlingen, utreda nya ord och uttryck, ställa frågor om texten, klargöra otydligheter och sammanfatta textinnehåll. Men kom ihåg, det är textens innehåll som är det viktiga, inte själva strategin. Fokus ska ligga på textens innehåll. Textkopplingar är också ett utvecklande arbetssätt för att göra texten tydlig för eleverna. Under läsningen stannar man upp och jämför texten med andra liknande texter – *text till text-koppling*, jämför texten med egna erfarenheter – *text till mig själv-koppling*, jämför texten med världen utanför – *text till världen-koppling*.

Det är du som pedagog som introducerar och modellerar. Ett exempel på att modellera kan vara att ”tänka högt”, att berätta för eleverna hur du tänker och känner när ni läser en text. Lärare och klass har en dialog om textens innehåll. Textsamtalen ska vara strukturerade och tydliga, alla ska kunna delta på sin nivå. Läs högt och läs i par, diskutera och reflektera tillsammans!

Alla övningar i handledningen delas in i vad man kan göra före läsningen, under läsningen och efter läsningen. Läsförståelsefrågorna är indelade i:
På raderna – svaret står i texten.
Mellan raderna – här handlar det om att kunna dra egna slutsatser och läsa ”mellan raderna”.
Bortom raderna – här tänker man själv vidare och reflekterar över texten.

Läsförståelseövningar hittar du under varje kapitel.



FÖRE LÄSNINGEN

- Titta tillsammans på bokens omslag. Titta på bilden, läs titeln. Vad tror ni boken kommer att handla om? Be eleverna att motivera sina svar, t.ex. genom att du modellerar och motiverar varför du tycker och tror si eller så, eller fråga ”Varför tror du det?” och ”Hur tänker du nu?”.
- På omslaget står det Camilla Brinck. Varför står det namnet här? Vem är hon?
- Förbered läsningen inför varje kapitel genom att gå igenom svåra ord och uttryck – se nedan. Men tänk också på att vissa ord förklaras bäst i sitt sammanhang och kan vara bättre att ta upp UNDER läsningen.

UNDER LÄSNINGEN

Gör textkopplingar. Vid högläsning, stanna upp vid lämpliga tillfällen och gör kopplingar till:

- *Andra texter:* Påminner det här om något annat vi läst? Berättelser med djur som kan prata (Djungelboken), djur och människor som är kompisar, sagor där figurerna besöker andra världar (Narnia).
- *Elevernas egna erfarenheter:* Vad känner vi igen från miljöer som hemmet, gården, kompisar. T.ex. problematiken med katten Sigge – om han bara får vara med och leka, blir han snällare då? Har eleverna erfarenhet av att de velat göra saker men inte vågat?
- *Världen utanför:* Vad får berättelsen oss att tänka på om världen utanför? T.ex: Någon/något man är rädd för. Världar/miljöer vi inte känner till.

Läser barnen självständigt, arbeta på samma sätt och diskutera t.ex. efter varje kapitel eller ett stycke i kapitlet som du valt ut på förhand.

- Be eleverna stanna upp i sin läsning, om det är något de inte förstår, och fråga dig eller en kompis.
- Be eleverna ringa in ord (alternativt skriva dem eller räcka upp handen för att fråga) som är svåra att läsa eller förstå och diskutera dem allt eftersom.
- Be eleverna pröva att läsa om en mening eller ett stycke de inte förstod.



EFTER LÄSNINGEN

- Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna, se s. 16–22, och därefter får de formulera egna frågor. **Diskutera** frågor och svar tillsammans. Många av de öppna frågorna har inga givna svar utan finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och leder också till fortsatta diskussioner. Vid de frågor som passar extra bra att samtala kring och diskutera finns en röd textrad. Använd er gärna av EPA-metoden, se nedan.
- Låt eleverna sammanfatta texten. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade. Detta kan gälla ett enskilt kapitel, men även hela boken när ni läst klart.

EPA-METODEN

EPA, som står för Enskilt, Par och Alla, är en bra metod att arbeta med i alla ämnen. Syftet är att stärka kommunikationen mellan eleverna och aktivera deras tänkande. Metoden ökar barnens självförtroende och visar att allas röst och åsikter har betydelse.

Som steg ett får eleverna tänka enskilt och själva formulera sig (skriftligt, i bild eller vad som passar det aktuella ämnet eller den aktuella frågan), därefter arbetar de i par för att träna sig i att föra en dialog och argumentera. Till sist diskuterar alla i helklass. Använd er gärna av EPA när ni arbetar med läsförståelse-frågorna till *Den sista kampen.*

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR



FÄNGELSEHÅLAN

- Var någonstans är Musse, Helium och Sigge fångar? (på raderna)
- När en ”blick vandrar” – vad gör den då? För den är väl inte ute och går … (mellan raderna)
- Musse drömmer om Människovärlden och att allt är som vanligt. Har du varit någonstans du inte velat vara och drömt om att du var hemma? Var någonstans var du då? (bortom raderna)
- Vem är Jako? Vad är hans uppgift i fängelsehålan? (på och mellan raderna)
- Hur kan man se att Jako varit med om många slagsmål? (på raderna)
- Vad menar Musse med att det känns ”som om vi fastnat i en dålig skräckfilm”? (mellan raderna)
- Musse pratar om att man genom att styra sina tankar kan ändra en jobbig känsla till en positiv känsla. Vad menar han med det? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Vad kan du tänka på, som du tycker om, när du behöver vända en negativ känsla och bli mer positiv? (bortom raderna)
- **Diskutera tillsammans:** ”Var inte så hård mot dig själv”, säger Helium till Musse. Vad betyder det? Brukar du vara det? Varför ska man inte vara det? (bortom raderna)

Svåra ord och uttryck: kumpan, fajter, olycksbådande, snabbspola, styra våra tankar, tankens kraft, lyser med sin frånvaro, villovägar

VAD ÄR DIN SUPERKRAFT?

Heliums superkraft är att hon är superstark. Musse har inte hittat sin ännu (säger han i alla fall). Men vad är en superkraft? Jo det är något som ALLA har, en speciell förmåga som gör dem till superhjältar. Det kan till exempel vara att man är en superbra kompis, ett supersnällt barnbarn eller superrättvis storebror. Det kan vara att man bakar supergoda bullar, bygger superfina kojor eller målar superhäftiga tavlor. Kanske är din superkraft att du är bäst i familjen på att gå ut med hunden eller gosa med den. Kanske har du superkraften ”lyssnare” – du är bra på att lyssna på andra. Tänk efter – vad är din superkraft? Och vad kan vara Musses?

OVÄNTAD HJÄLP



- Vad gör Sigge och Musse så att Helium får extra självförtroende? (på raderna)
- Vad tror du har hänt med Heliums magiska kraft? (bortom raderna)
- Varför tycker Fjäderspets inte om sin dotter Lille-Fjun? (på raderna)
- Hur kommer det sig att Musse och Helium förstår hur Lille-Fjun känner när hon berättar om sin försvunna mamma? (på raderna)
- Varför brukar man kalla de som är snälla för ”ängel”? (mellan raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Varför är Jako och hans vakter på väg för att hämta Sigge, tror du? (mellan raderna)

Svåra ord och uttryck: entusiasm, instinktivt, eftertänksamt, drog efter andan, skeptisk, konstaterade

DÖRRÖPPNARE

- Hur tänker Duvjägarna använda utpressning mot Musse och Helium? (på raderna)
- Varför gillar inte Musse ordet utpressning? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Finns det ord som du inte gillar? Varför? (bortom raderna)
- Varför är Lille-Fjun intresserad av stenplattorna i fängelsehålan? (på raderna)
- Varför tycker Sigge att Lille-Fjun ska leta efter en golvplatta som ser extra sliten ut? (på raderna)
- Vad menas med en ”lång sekund”? En sekund kan väl bara vara en sekund lång, eller? (mellan raderna)
- Vad menar Helium med att Musse har ett ”moment”? (mellan raderna)

Svåra ord och uttryck: frustrerad, agera, uppfordrande, ritual, manöver, procedur, demonstrativt

EN VÄLBEKANT DOFT

- Hur kommer det sig att Lille-Fjun hittar så bra i Duvjägarnästet? (på raderna)
- Varför tror först inte Sigge och Musse på att Helium känner doften av föräldrarna? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** ”Ibland kanske man vill något så mycket att det blir ens sanning”, säger Musse. Vad menar han med det? (mellan raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Duvjägarsalen är en helig plats för Duvjägarna. Vad menas med en helig plats? Har du någon helig plats? (bortom raderna)
- Varför skulle det varit en bra idé av Musses och Heliums mamma och pappa att gömma Guldosten i Duvjägarnästet? (på raderna) Varför är Helium tveksam till att föräldrarna gömt osten där? (på raderna)
- Tror du att Musse, Helium och Sigge kan lita på Lille-Fjun? Varför? Varför inte? (bortom raderna)

Svåra ord och uttryck: utan och innan, självmant, skamset, vinklade, avvaktande

DAMMSUGSFISKAR

Dammsugsfiskarnas namn berättar om vad deras uppgift är: de städar och dammsuger väggar och golv. I Människovärlden finns det flera olika djur som fått namn efter vad de gör: en **BLÄCKFISK** kan spruta bläck, **MYRSLOKEN** är känd för att äta myror.
Så finns det djur som fått sina namn efter hur de ser ut: **NOSHÖRNING** – det stora djuret som har ett eller två horn på nosen, **EKOXE** – skalbaggen som trivs bland ekar. **ISBJÖRNEN** – lever vid Norra ishavet. Kan du komma på fler?

HÄRSKARTRONEN

- Duvjägarsalen är både skrämmande och väldigt vacker. Hur kan något vara det? Kan du komma på något liknande ställe? (bortom raderna)
- Vem tillhör härskartronen? (på raderna)
- När Helium blir nervös darrar hennes morrhår. Hur reagerar din kropp när du blir nervös och stressad? (bortom raderna)
- Vad menas med att Lille-Fjun ska kolla om ”kusten är klar”? (mellan raderna)
- Varför luktar det ost vid härskartronen? (mellan raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Hur tror du att Musse och Helium känner när de äntligen, äntligen hittar Guldosten? Hur känns det när man längtat efter något väldigt länge och det till slut händer? (bortom raderna)

Svåra ord och uttryck: majestätiska, försedda med, dekorer, fascinerat, smider onda planer, slående, fixa och dona, finner ro i själen, säkerställa att kusten var klar, instinktivt, fängslande

HERR FJÄDERFJÄRT

- Varför kallar Tant Gamelina Fjäderspets för Fjärderfjärt? (mellan raderna)
- Varför är Helium imponerad över att Tant Gamelina lyckas ”fälla” Fjäderspets? (på raderna)
- Vad menar Tant Gamelina med att ”list övervinner det mesta”? (på raderna)
- Varför skäms Fjäderspets för sin dotter? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Men Lille-Fjun kan ju inte hjälpa att hennes pappa är elak. Hur tycker du att man ska tänka här? Kan man tycka illa om någon bara för att den har en familjemedlem som är dum? (bortom raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Tant Gamelina tycker att Lille-Fjun ska tacka sig själv för att hon står upp för det hon tror på. Vad menar Tant Gamelina med det? (mellan raderna)

Svåra ord och uttryck: bröstade upp sig, förrädare, omärkbart, entré, skam, smärtade, stått emot



FLER DUVPRUTTAR

- Hur kunde Tant Gamelina veta var Musse, Helium och Sigge var någonstans? (på raderna)
- Varför har Musse och Helium bara nästan säkrat framtiden för Djurriket? (på raderna)
- Varför håller Musse för öronen när Sigge frågar hur de ska ta sig till ängen utan att bli fångade av Duvjägarna? (mellan raderna)
- Hur tror du att det kändes för Lille-Fjun att lämna sin pappa? (mellan raderna)
- Sigge fiser när han blir nervös, jämför med Helium vars morrhår darrar när hon blir stressad. **Diskutera tillsammans:** Kroppen kan reagera på många sätt när man blir nervös.
- Efter att ha läst kapitlet ”Härskartronen” fick eleverna fundera på hur de kan reagera vid nervositet. Nu kan ni jämföra och upptäcka att det finns många olika varianter (men ingen ska behöva känna att den lämnar ut sig själv, respektera alla elevers integritet). (bortom raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Tant Gamelina säger ”att det är ingen idé att jaga upp sig för då fattar man inte så bra beslut”. Vad menar hon? NÄR och HUR ska man i så fall fatta beslut? (bortom raderna)

Svåra ord och uttryck: försäkra sig om, övertygad om, helskinnade, formulera, befogade, inombords, givakt, önskade av hela sitt hjärta, olycksbådande, rådde det inga tvivel om, alternativet, betänkligheter, suspekt

IDIOM

I det här kapitlet står det att ”regnet stod som spön i backen”. Med det menas att det regnade jättemycket. Uttrycker är ett idiom. Med idiom menas ord som tillsammans får en annan betydelse än när de står ensamma. Exempel på idiom:

Hon hade huvudet på skaft betyder att hon var smart.
Dra öronen åt sig betyder att man blir misstänksam.
Sakta i backarna betyder ta det lugnt.
Han var vacker som en dag betyder att han är jättevacker.
Ha gröna fingrar betyder att man är duktig med växter och blommor.
Kan du komma på några fler idiom?

UNDER ATTACK

- Varför tror du att Musse älskar arbetsmyror? (mellan raderna)
- Hur gör Ta-Ta och varulvarna för att lura Duvjägarna och dra till sig deras uppmärksamhet? (på raderna)
- Hur många Duvjägare bor det i Duvnästet? (på raderna)
- Hur märker Musse att Helium fått tillbaka sin superkraft? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Helium känner sig oövervinnelig. Hur känner man sig då? Har du känt dig så någon gång? (bortom raderna)
- Varför kom inte Charlie tidigare och hjälpte Musse, Helium och deras vänner mot Duvjägarna? (mellan raderna)

Svåra ord och uttryck: skippa, honnör, armé, det är poängen, bekräftade, lömsk, det var en ära, allt som stod i deras makt, unik

FAKTA OM MYROR

Fyren-Myren bor i Djurriket och är en arbetsmyra. I Människovärlden är det arbetsmyrorna som utför allt arbete i stacken. I en enda stor myrstack kan det bo en halv miljon myror! De delas in i tre grupper: honor som lägger ägg – de kallas drottningar – hanar och arbetare. Om du ser myror som är ute och flyger en varm sommardag är det honor, som ska bli drottningar, och hanar som är ute för att para sig. Myror är väldigt starka. De kan lyfta 50 gånger sin egen vikt. Det är som att du skulle orka bära en bil på ryggen!

DEN RÄDDANDE FÅRFLOCKEN

- Varför är allting svart och ser dött ut på ängen? (mellan raderna)
- Charlie ber Musse, Helium, Lille-Fjun och Sigge att ”hålla låg profil”. Vad menar han med det? Och varför säger han så? (mellan raderna)
- Vad är det för briljant och smart idé Musse får? (på raderna)
- Varför tror Coco att han är en tupp? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Alla skrattar åt stackars Coco. Är det ok? (bortom raderna)
- Varför väljer Musse, Helium, Lille-Fjun och Sigge att stanna kvar på ängen, fast Duvjägarna är nära? (på raderna) Vad hade du gjort? (bortom raderna)

Svåra ord och uttryck: såg uppmanande på dem, frustrerat, distrahera, briljant idé, nyllet, strosa runt, oroväckande, garanterat, fokusera

FAKTA OM FÅR

Fåren på ängen i Djurriket rör sig i flock. Det gör fåren i Människovärlden också. Får är flockdjur, de trivs med att leva tillsammans. Honorna, som kallas för tackor, lever i grupp med sina lamm. Hanarna, som kallas för baggar, lever ibland ensamma eller i grupper med bara hanar.Får tappar inte sin ull. Därför måste människan klippa fåret. Av ullen spinner man yllegarn och av det kan man kan sticka röjor, mössor och vantar. Får ger också mjölk som man kan göra ost och yoghurt av.

SPRAKANDE LJUSKLOT

- Vem räddar Sigge, och hur, från Duvjägarna? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** ”Tillsammans är vi starka”, säger Ta-Ta. Det finns ett annat uttryck också, ”Ensam är stark”. Vad tycker du? När är man starkast – ihop med andra eller ensam? (bortom raderna)
- Varför säger Ta-Ta att alla ska ställa sig i en ring? (på raderna)
- Vilket vapen använde Sjusovaren i striden mot Duvjägarna? (mellan raderna)
- Kan man vinna slagsmål och strider utan att använda våld? Kan du komma på något annat sätt än Sjusovarens knep? (bortom raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Sjusovaren vill inte ha något tack för hjälpen utanmenar att det är en självklarhet att vänner hjälper varandra. Är det så? Ställer vänner alltid upp? Kan du ge något exempel på när en vän hjälpte dig? Eller när du hjälpte en kompis? (bortom raderna)

Svåra ord och uttryck: parera anfall, inse, team, hemfärd, fras, synkade, dovt, obeskrivlig

EN MÄKTIG TROLLKARL

- Hur känns färden mellan Djurriket och Människovärlden för Musse, Helium och deras vänner? (på raderna) Kan du förstå den känslan? Kan du beskriva den med andra ord? (bortom raderna) Här kan man hjälpa eleverna med att fråga dem hur det känns att åka karusell, bergochdalbana etc.
- Varför har inte Musse trott att Trolle-Råtta finns på riktigt? (mellan raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Trolle-Råtta säger till Musse att han ser i syne, men det gör han ju inte. Musse ser Trolle-Råtta på riktigt. Trolle-Råtta var ironisk när han sa det. Vad menas med ironisk? Kan du komma på någon gång då någon varit ironisk? Eller kan du ge exempel på ironi? Hur ska man förstå när någon är ironisk eller inte? (bortom raderna)
- Varför svimmar Musse? (mellan raderna)
- Varför gillar inte Musse att få vatten över sig? (på raderna)
- Beskriv Musses känsla när han upptäcker att han tappat Guldosten. (bortom raderna)

Svåra ord och uttryck: konstaterade, se i syne, haft den äran, storkna, backslick, helskinnade, insats

FIRA HJÄLTARNA

- Varför kommer Larvis in i Borgen? (på raderna)
- Hur har Molo kommit till Borgen? (på raderna)
- Varför blir Musse och Helium nervösa när de tittar ut över publiken i trädgården? (mellan raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Varför är det vanligt att man blir nervös när man ska prata eller göra något inför en stor grupp? (bortom raderna)
- Varför suckar och buar publiken när Trolle-Råtta pratar? Varför jublar den? (mellan raderna)
- Vad tror du att Ta-Ta ska säga? (mellan raderna)

Svåra ord och uttryck: tonarter, förmådde, kalla kårar, hakade på, givakt, gestikulerade, levt i ovisshet, betungande rädsla, ett minne blott, öronbedövande

TAPPERHETSMEDALJER

- Har du varit på (eller sett på tv) en pristävling eller annat uppträdande där någon eller några hyllats och fått medaljer? Hur var det? (bortom raderna)
- Vad säger Ta-Ta att Musses och Heliums största styrka är? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Varför är det så viktigt att samarbeta?
- Hur hade det här äventyret varit för Musse och Helium om de inte tagit hjälp av sina gamla och nya vänner? (bortom raderna)
- Hur samarbetar du och dina kompisar? (bortom raderna)
- Ta-Ta menar också att Musse och Helium aldrig låtit det onda få vinna över det goda. Vad menar han med det? (mellan raderna)
- Vad var det som fick Musse och Helium att fortsätta när det kändes svårt? (på raderna)
- Varför vill Musse och Helium dela medaljerna med sina vänner? (på raderna)

Svåra ord och uttryck: varma mottagandet, publikhavet, sällan skådat, makalöst, ståpäls, skärrat, överväldigade, sound check



KAOS I KÖKET

- Vad känner Helium för ekorren som bjuder upp henne? (mellan raderna)
- Hur kommer det sig att Molo kliar sig i huvudet och undrar om han verkligen använt ett recept? (mellan raderna)
- Varför måste Tant Gamelina diska och tvätta allting i köket? (på raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Musse och Helium älskar Molo precis som han är. Molo är speciell, han är unik, precis som du. Varför är det viktigt att tycka om alla precis som de är? (bortom raderna)
- Hur förstår Musse och Helium att det är något allvarligt som Trolle-Råtta vill prata med dem om? (på raderna) Hur kan man märka på någon om det är något roligt eller tråkigt den ska berätta? (bortom raderna)

Svåra ord och uttryck: diggade, oslagbar, kontrast, återförenad, omdöme, urusla

RECEPT PÅ MOLOS GRYTA

1 broccolihuvud
4 morötter
2 vitlöksklyftor
400 gram svamp (OBS ej från Svampolystina)
smör
2 förpackningar halloumi
2 dl grädde
3 dl buljong
1 stjärnfrukt
salt och peppar

Hacka broccoli, morötter, vitlök och svamp.
Stek i smör.
Lägg i halloumi-bitar och låt bryna.
Häll på grädde och buljong och koka en stund.
Salta och peppra och dekorera med stjärnfrukt.

DYSTRA NYHETER

- Jämför Trolle-Råttas tron med Fjäderspets tron. Vad har de för likheter? Vad skiljer dem åt? (på raderna)
- Varför blir inte Trolle-Råtta arg på Musse när han får ett utbrott? (på raderna)
- Hur vänder Musse sina negativa=ledsna tankar till att bli positiva = glada tankar? (mellan raderna)
- Varför blir det pinsamt för Larvis, Fyren-Myren, Sigge, Sjusovaren, Lille-Fjun, Molo, Spåris och Tant Gamelin när Ta-Ta plötsligt öppnar den stora dörren? (mellan raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Det blir ett sorgligt avsked för Musse och Helium och deras vänner. Ibland är det extra tråkigt att säga hej då, som när man inte vet när man kan ses igen. Har du varit med om sorgliga avsked någon gång? Berätta! (bortom raderna)
- Vad är det för välbekant byrå Musse och Helium slår sina huvuden i när de åker ut genom hålet? (mellan raderna)

Svåra ord och uttryck: ståtlig, gå rakt på sak, tomma intet, betraktade

TILLBAKA HOS CAMILLA

- Hur förstår Musse och Helium att Camilla har varit orolig för dem? (mellan raderna)
- Vem pratar Camilla med i telefonen? (på raderna)
- Hur avslöjar Musse nästan var han och Helium har varit någonstans? (mellan raderna)
- Vad är det som får Musse och Helium att misstänka att mössen det står om i tidningen är deras föräldrar? (mellan raderna)
- **Diskutera tillsammans:** Vad tror du – är det Musses och Heliums mamma och pappa som kommit till Människovärlden? Eller är det fiender om är ute efter att fånga Musse och Helium?

Svåra ord och uttryck: avläsa, går ingen nöd på, bytte ämne, skräddarsydda

VILL DU TA DEL AV HELA MUSSE & HELIUMS MAGISKA VÄRLD?

Skanna QR-koden för att utforska ännu mer av Musse & Heliums magiska värld! Där hittar du vår YouTube-kanal med animerade äventyr och avslappnande godnatt-musik, Spotify med massor av mus-hits, vår fanclub med gratis pyssel och pedagogiskt material – och mycket mer.
Du kan också besöka musseochhelium.se. Vi ses där!



LÄRARHANDLEDNING

”Musse & Helium. Den sista kampen” är del 5 i serien.



Författare: Camilla Brinck
Illustratörer: Shen Fei Studios
En handledning av: Malin Wedsberg
Rekommenderas: Från förskola till årskurs 4

ALLA KAPITELBÖCKER



Del 1: *Mysteriet med hålet i väggen*
Del 2: *Jakten på Guldosten*
Del 3: *Äventyret i Lindrizia*
Del 4: *I Duvjägarnas Klor*
Del 5: *Den sista kampen*
Del 6: *Den hemlighetsfulla världen*
Del 7: *En oväntad vändning*
Del 8: *Uppdrag på djupt vatten*
Del 9: *Den låsta portalen*
Del 10: *Universums fyra element*